

R E G É L Ő.

PESTEN vasárnap september 21^{kén} 1834.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csütörtökön. Fél évi díja helyben képekkel 5 ft. borítéktalanul; postán 6 ft. pengőben. képek nélkül egy ezüst forinttal olcsóbb. Buda-pestiek évnegyedenként is válthatnak példányt. A' folyóiratnak egyes száma 24 kr; egyes kép 12 kr. p. p.

N É P I S M E R T E T É S.

Amerikai rajzvonalatok. *(Végzet.)*

Az átköltözők három vagy négy hét múlva érnek-el utjuk végcéljára. Ezen utazás többnyire őszkor történik, midőn Amerikának legszebb évszaka szokott járni. Elérkezésük első napjaiban a' legközelebbi Farm-ban szállnak-meg. A' Farmer és fiai, a' szomszédokkal együtt, kik 3—4 mért-földnyi távulságról hivatnak-meg, és soha se maradnak-el, az új gyarmatos házának számára fákat vágnak-le, 's azokat kifaragják. Nehány nap alatt elkészítvén azoknak elégséges mennyiségét a' kirendelt helyen, többnyire, ha lehetséges, valamely forrás szomszédságában, felállítják a' házat, felrakják a' fedélfészket (Dachstuhl), 's a' bőséges whiskyvel és eledellel jól tartott szomszédok szakadatlan szorgalommal dolgoznak. A' háznak vég-befedése 's a' kandalló készítése az új gyarmatosra magára marad. A' szobapallóra 's padlázatra szükséges deszkát a' legközelebbi deszkafűrészlő malomból lehet hoznia, 's néhány hét alatt a' ház már lakható állapotban vagyon, mivel az ablakok és ajtók elkészítésére mindenkor találkoznak mesteremberek. Már most az új gyarmatos fő figyelme arra fordul, hogy mennél több földet vegyen mivélés alá, és e' szerint a' legközelebbi esztendő szükségei felől gondoskodják. Az eladott előbbi Farmjának legalább fele ára már kezében van; ebből új telkei árának harmadát már letette, és így levonván az utazás költségeit legalább 600 dollar marad még erszényében. Ezen pénzzel mindig hozzá foghat valamely tetemes munkához; egy hold földnek mivélés alá vétele, az az, a' nagy élőfák kiölése, és csemeték irtása, mintegy 4 dollarjába, kerítésre szükséges 100 karó 25 cents, 's egy napi munka bére ugyan annyiba kerül. Száz-dollar

költséggel a' következő tavaszig könnyen mivelhetővé tehet 20—25 holdat, 's be is sövényezheti. Ennek egy harmadát többnyire kukoriczára, az amerikai Farmernak elkerülhetlen szükségére, szánja; második harmadát buza alá; harmadikát pedig felosztja nyári buza, kender, kolompér alá, 's egy kis konyha-kertre. Nagyobb kert kiültetése felől csak megtelepedésének második évében gondolkodik.

Csekély számmal marhát is szerez magának, 's annak tartása kevésbe kerül, minthogy nyáron által a' tehenek és sertvések nappal az erdőben lelnek élelmet, 's csak estve kell nekik valami keveset otthon enniek adni. A' pajta (csűr) felépítésében ismét a' szomszédság segíti őt, melyből gyakran 50 legény 's fiatal házasság is jön össze ezen úgy nevezett F r o l i c k - r a (mulatság), ha bár az soknak karja, lába, vagy nyaka törésébe kerül is. Ellenben a' szomszéd is hivatkozik az ilyen új gazda fíjainak segedelmére, valahányszor maga pajtát akar építeni. Noha az új gyarmatos ilyenkor olly állapotban vagyon, hogy mindent kész pénzen kell vennie házának eltartására, ezen költség azonban nem sokra megy. Száz csomó kukoriczával, mely 25 dollarba kerül, a' jövő aratásig négy lovat eltarthat, 's 50 dollarral minden egyéb házi szükségét megszerezheti. Egyébiránt két hónapig tartó télen által mind magának mind háznépének elégséges foglalatossága van. Fíjai 's leányai számára a' felső szobát készíti-el; ha csekély hó esik, vadászatra mennek, honnan ritkan térnek vissza legalább egy szarvas vagy néhány vad pulyka (póka) nélkül. A' leányok 's anyjok fonnak, szőnek, varrnak, 's a' háznép, legalább az első esztendőkből, csupán ön kezeivel készített ruhát visel. Illyes és hasonló foglalatosság közt telik-el a' tél, 's mihelyt a' tavaszi nap első sugarai mutatkoznak, azonnal a' földeknek irtásához és mivelés alá készítéséhez látnak. Ha ez megtörtént, azonnal búzát, kukoriczát 's más egyéb veteményeket vetnek, a' réteket pedig fűmaggal behintik. A' vetés és aratás közti idő részint további irtásra, részint a' kukoriczaföldeken nőtt gaz és esemeték gyomlálására fordítatik, a' mi egy ló által vontatott ekével történik. Az aratás legalább hatvan annyi fizet a' Farmernak, mint a' mennyit vetett volt, 's már most gazdasága folytatására legalább 400 kéve rozsot, ugyanannyi csomó kukoriczát, 's lovai számára elegendő szénát

hord udvarába. Az első 's legnehezebb esztendőn e' szerint keresztül esett. Már most marhája szaporítása felől gondoskodik. A' második őszig, melyet új gazdaságán tölt, 50—60 holdnyi földet háznépe segedelmével könnyen mivelhetővé tesz, melyeket a' fentebbi mód szerint kaszálóra, kukoricza 's buzaföldekre oszt-fel. Ezután gyümölcsös kertet kezd csinálni, mire 2—3 hold földet szán. Tőkepénze már szinte két annyira szaporodott. Ekkor két dülőnyi Farm-ját, mely 1600 dollarjába került, 3000-ért se adná, mely mind inkább szemlátomást javul az okos, munkás, és tapasztalt ember bánása alatt, mire sem az önkénynek sem előítéletnek legkisebb befolyása sincsen.

Három, négy órányi lovaglás után az utazó a' legközelebbi Farmba jut, mely világosan ábrázolja előtte a' most leírt gazdaságnak 7—8 év múlva leendő képét, mert éppen ilyen idős ama Farm. Innen már eltűntek a' Farm háza körül volt alkalmatlan iszonyú élő fák, csak a' távulasb földeken lehet még látni őket. Kétszáz legjobb nemű holdat leggyönyörűbb buza, tengeri, fű, dohány, 's a' kövér föld különféle termékei fedik-be. Zabot és rozsot ezen föld meg nem terem, mert arra igen erős, 's ez okból ezen gabnanemek elfajzanak; a' kolompér (potatoes) is izetlen 's kásátlan. Az eredeti durva sövény más csinosabb és erősebb kerítésnek adott helyet, mely a' ház körül fekvő földeket és kerteket választja-el a' többtől. A' házat magát ékes korlátkerítés veszi körül, mely közt 's a' ház között egy kis csinos kert vagyon. Ennek közepén 40—60 lábnyi hosszúságú ut vezet a' rostély ajtótól fogva a' kettős lépcsőig, 's innen egy kis dombterületre (Terrasse). Sok helyen a' ház kapuját oszlopok is díszesítik. Az amerikai Farmert se hamis szemérem, sem egyéb tekintetek nem vezérlik építési munkájiban; ott a' status előülője maga is Farmer, 's kiki, ha módja van benne, szinte úgy építi házat, valamint amaz. Vannak goth, olasz, görög izléssel épült gazdasági 's falusi házak, a' mint t. i. birtokosának izlése és szeszélye alkotá.

A' ház belseje minden új divatoskészületnek tekintete (fashionable furniture) nélkül alapított jóllétet árul-el. A' Parlour (társalkodási szoba) szőnyegekkel van beterítve. A' durva kandalló helyét, melyben az előtt fa égett, ékes Irongate (vas kandallórostély) foglalá-el, 's benne az Ame-

rikai előtt kedvesebb köszén látszik. Egy török pamlag (sopha), egy tutzat ékesen font szék, egy többnyire mahagoni fából készült Sideboard (bortöltő asztal, Schenkisch), mellyen Whisky, Brandy, 's Gill nevű égett vízzel megtöltött és finomul köszörült palaczkok állanak, képzik a' társalkodási szoba bútorait; de itt a' házasoknak ama hatalmas nagyságú nyoszolyájok nem láttatik, melly a' német-amerikai ember szobájának szinte felét is elfoglalja. A' háznak egyéb része ezen készüléthez illő viszonyzatban áll. Most már ugyan azon gazda, kinek birtoka még nyolcz év előtt csak 3000 dollart ért, mostani vagyonát 20,000 dollarért sem adná. Vállalkozói szellem (Unternehmungsgeist) és egy évi vissza-vonás tevék őt ezen állapotba. Ez az a' közönséges ut, mellyre ezereként indulnak az emberek, 's melly valódi megfontolás, munkásság, és állhatatosság mellett mindig ugyan azon következményre a' jólétre 's idegen hatalomtól függetlenségre vezet. Az Angoly azonban nagyon rosz neven veszi az amerikai Farmernek átköltözési vagy is kivándorlási kedvét. „Mert — úgy mond — azon senki se csudálkozhat, ha a' kalmár, törvénytudós, gyógyász (orvos), a' nyereség-hajházó, nevelő intézet felállítónéja (Boarding School mistress) az áldottabb városokba, mint New-Orleans, Mobile, és Batchez-ba vándorol, noha ott a' sárga hideglelés rendszerint minden esztendőben ezen vándor-madarak közül egy pár ezeret küld a' más világba; de hogy még az okos és tisztelt Farmer is minden megfontolás nélkül hagyja-el szülő földjét, barátit, atyjafijait, 's minden kedves viszonyait nem azért, hogy legfeljebb 20—30 mértföldnyire tovább menne lakni, hanem hogy 6—800 mértföldnyi messzeségre fekvő lakhelyet keressen magának, ez már nem mutat okosságra, hanem hideg önséges kedvelyre (Gemüth), melly csak ön hasznát hajházza.“ Igaz-e ezen ítélet, a' feljebbi lehetőség előadott hű rajzolatból könnyen ki lehet tanulni. Szerencsére azonban az Amerikainak nincs olly érzékeny lelke, különben a' nyugotnak felséges tartományai még sokáig sivatagok maradnának.

Különös és saját caractere az amerikai Farmernak, melly őt más tartományok sőt Anglia lakosaitól is megkülönbözteti, hogy ő Farmersága mellett se feledkezik-meg a' polgár és szabadtársasági tag igazai felől. Figyelme ki-

vált három pontra van irányozva; kerületére, 's annak tisztjeire, az előülő biróra (Präsident Judge) 's két bírótársaira (Associate Judges), a' kerületi előjáróra (Coroner Sheriff), protonotariusra, utmesterre 's a' t.; — a' statusra, mellynek ő lakosa, annak követjeire 's igazgatójára; 's végre az egyesült statusok congressusára. A' többi statusok csak annyira érdeklik őt, mennyire azokban valami fontos eset történik, vagy ön tartományával (status) nevezetesebb közösködésbe keverednek. Hivatalbeli személyeket nem csak ő választ, hanem azoknak a' hivatalbeli ügyek iránt tartandó gyűléseikben (Meetings) jövődő magok viseletét is kiszabja, 's ezt argusi szemekkel őrzí, valamint minden szabad társasági tag, melly hivatalbeli tisztjeit féltékeny (eifersüchtig) szemmel tartja.

Azon ismereti 's belátási hijányát, melly ő benne az országos kormány tudománya felől találkozik, bizodalatlansággal pótolja-ki, mellynek tárgyai többnyire az ügyvédek; 's ezek bár mennyit forogjanak 's keringjenek is, az ő okos természeti esze ritkán engedi őt botlani. A' congressusban és az Assembly házában levő képviselőjít mindenkor arra kötelezi, hogy minden fontosabb kérdések előfordultakor előbb az ő akaratja után kérdezősködjék. Az utmestertől fogva az előülőig minden nyilvános tisztviselőt ország szolgájának tekint, kinek az ő és polgártársai javára kell intézni tetteit. Ha pedig ezt nem teszi, azonnal gyülekezet (Meeting) tartatik, hol amazoknak viseletök vizsgálóra vétetik, 's a' Farmerok szabad és nyers módja szerint a' felőlek költ vélemény a' County hirlapjaiba nyomtatik, honnan számtalan más ujságlevelek kihirsztelik. Az illy gáncsolt tiszt nem tarthat többé számot újabb választatásra. Ezen függetlenségi szellemet nagyon előmozditja a' Farmernak, noha szükség által történt, elkülönözése az emberi társaságtól, melly az erdei lakást megkedvelteté vele. Ehhez vonzó szeretete kényszerítés nélkül nem engedné-meg neki a' társaságos életet, 's inkább feláldoz minden társasági segedelmet és mulatságot, hogy sem független életmódjáról lemondjon. Találtatnak tehát apró, falukhoz hasonló városok, mellyekben ugyan kovácsok, mesteremberek, csaplárosok vannak, kik csekély földmivelést űznek, de valóságos Farmerok ottan nem laknak. Az ügyvédek (Lawyers) után leginkább a' Far-

merok és termesztők (Planters) azok, kik a' szövetséges statusok gyűlésén (congressus) legszámosabb képviselők szoktak lenni. Kivánni lehetne, hogy bár miveltségük és ismereteik egyirányosan mérközhetnének-meg szilárdságuk (Festigkeit) 's ismereteikkel, mert csak még is nagy a' különbség köztök és a' cselszövényes Lawyerek között.

J E L E S M O N D A S.

K ü z d é s.

Fusd a' bajt, valamint akarod, megmarkol erősen,
És ha magad gyáván elveted, össze tapos.
Küzdj vele férjfiasan, 's alacson panaszkodra ne sülleddj;
Elszégeynli magát, 's megbukik a' nagy előtt.

Kazinczy után L. Amália.

Balsors hatalmas. A' nagy lelket is megtörik a' balsors sulykai; 's a' boldog ne vélje, hogy lelke dagályán ki ne foghatnának annak sokszoros csapásai.

Fáy.

Háromféle szerelem. Az első szerelem a' semmivel is gazdagnak véli magát; a' nevedező már mérsékli kívánságait; csak a' boldog nem elégszik-meg soha.

M.M. Szepesből.

Élet-képe. Remény nélkül élni szüntelen tartó halál: meghalni pedig remény nélkül sokkal több a' halálnál, — olly dolog, melynek nevet nem adhatunk.

Az embernek e' földön három baráti vannak, 's halálakor így viselik magokat. „A' pénz, mint legjobb barátjának tartott, legelsőbben hagyja-el; rokoni 's jó akaróji elkísérik a' sirig, de onnét ismét haza térnek; jó tettei mellyekre legkevesebbet tartott, egyedül kísérik-el szinte a' legfőbb bíró trónjáig — és ezek szereznek kegyelmet, bizonyosságot neki.

Roglaticzáról Bácsból.

K Ö L T É S Z E T.

L e g é d e s e b b.

Lányka mi legédesebb,	Mondjam-e? úgy is tudod,
Tőlem kérde-e?	Mit nevetsz hamis,
Hát te még magad soha	Édesnél mi édesebb?
Nem izlelted-e?	Sejti ajkad is.
Nem méz, a' mit gondolok,	Jer közel te csintalan!
Nem édes gyökér,	Jer, megmutatom
Nem czukor, nem; mert vele	Milly édes, ha isteni
A' nektar sem ér.	Csózkod szívhatom.

Csókra csókot hát tovább,
Mennél hevesebb,
Fojts-el csókkal engemet,
Ugy legédesebb.

Matics Imre.

K Ü L Ö N F É L E.

Asszony-követek. A' java-icsászárezután minden ügyekben a' követségeket asszonyok által viteti véghez, 's mindenkor a' legszebbeket választja ezen új diplomaticai testnek tagjaivá.

Korszellem. A' hajdankor babonás véleménye azt hitte, hogy a' kakasok tojást tojnak, melyből okvetlenül kigyó bujik-ki. Gross az ő „Chronik von Basel“ című munkájában egész őszinteséggel regéli, hogy 1474-ben ezen városban egy kakas illy tetért a' törvényszék előtt bevádoltatott; 's minekutána befogattott, megvizsgálták, és a' dolog reá bizonyodván — halálra ítéltetett. A' törvény átadá a' hóhérnak, 's ez őt tojásával együtt számtalan polgárok, parasztok és idegenek jelenlétében a' szénhegyen nyilvánosan — megégette.

Kármentesítés tolvaj ellen. Franciaország a' Spanyolokkal jelenleg igen élénk kereskedést kezdett. A' gyapjú-vásárlás p. o. tulajdonképpí úgy nevezett uti szolgák által faluról falura üzetik, 's hogy ezen falukhoz jönni lehessen, sokszor legveszedelmesh utra kell az embernek magát szánni; de az uti szolgákat semmiféle veszély se rettentí vissza, sőt még a' tolvajok ellen is kármentesítik magokat, vagy más szavakkal mondván: a' tolvajoknak bizonyos díjt fizetnek, hogy szabadon mehessenek. Ez következőképp történik. Ha valamelly őszvér-hajcsárral megalkudtak, hogy valamellyik veszedelmes uton Cordova vagy Grenadá-ba menjenek, a' hajcsár ezt mondja: „Biztosíttassa magát az ur, más ként semmiről se kezeskedhetem. Mennyi erője van az urnak?“ — 's így a' szerint, mint az utazó vallomást teszen, néki fizetnie kell. Ha az alku megvan, az őszvérhajcsár egy szám-jegygyel megjelelt kis pléh darabkát nyújt neki, a' mi őt mindenhol megőrzi a' rablóktól; mert tudni kell, hogy hajcsár uraimék a' zsiványokkal mindig egybekötésben vannak.

Ellenszen v. Sokan Virginiában, kik a' „mérsekletesség társasága“ felállása által attól tartottak, hogy vizet kell inniok, egy új társaságot állítottak, melyet „mértékletlenség vagy telhetetlenség társaságának“ neveztek-el, 's melynek legott minden koreszmárosok és pálinka-égetők tagjaivá lettek.

A' mezei egerek sokasága Heidelbergában szinte hihetelenségig menő tetemes károkat okozott a' földeken. Egyetlen egy, pedig nem nagy, község három nap alatt több mint 20,000 illy mezei egeret fogott. Mióta a' földek üresek lettek, az egerek szőlőhegyekbe vonultak, hol még tetemesb károktól lehet félni. Találkoznak ezen állatok közt itt-ott kis, fekete mezei patkányok is, melyek éppen olly szaporán tenyésznek.

Napoleon mint psycholog. Midőn Napoleon az olasz katonaság főkormányzójává kineveztetett, nagy szükségét talált minden neműekben, 's a' katonaság az ország költségén élt. A' seregek már régóta ruházatot nem kaptak, 's úgy szőlván csupa rongyban jártak. Megérkezése másod napján egy granátos jelenté magat nála, 's élénken panaszkodott végképpí rongyosságán. A'

főkörmányzó, ki jól tudta, hogy a' raktárok egészen üresek, 's a' tábori pénztár végképp kifogyott, legott parancsolatot adott, hogy ezen ember azonnal kielégíttessék; „de — folytatá kevés tettetett gondolkodás után — egy körülmény itt ellenmondást szülhet; hogy t. i. ezen derék katonát, ki noha öreg katona, még is arczára nézve fiatal, ha uj ruhába öltöztetjük, könnyen rekrutának tartanák.“ — „General! — monda a' granátos — én tehát inkább rongyosan fogok járni.“

Vándorlás-dűh. — Német országban a' kivándorlás Amerikába valódi dűhvé változott már; még soha se volt a' német kivándorlottak száma annyi, mint ez idén. Tett vizsgálatok következtetésében már mintegy 60,000 lélek takarodott át. Nem sokára majd egész német országot in corpore fogjuk Amerikában látni.

A' tok-hal mint törvényszéki jegyző. Nem régiben a' Seine torkolatjában Harfleur és Honfleur közt egy fekete nagy tokot fogtak, mellynek gyomrában valamelly pugillarist találtak, 's a' benne lelt irományok még jó forma épségben voltak. Bebizonyodott, hogy az egy hajótörést szenvedt kapitánynak vala jegyző könyve. Többi közt a' kapitány testamentoma is benne volt, melly szerint egy szegény katona, ki valamelly csatában a' kapitány életét mentette-meg, ennek nem csekély jószágai általános örökösévé neveztetik. — Milly hiteles hely, és bátorságos is a' toknak gyomra!

Mulattató. 1) X* helységben a' templom falára napórát festettek, 's hogy az eső ellen mentesítsék, ernyőt is ragasztának fölébe.

Matics Imre.

2) Bagolyszugban (ezt honjában a' Németek Krähwinkel-nek nevezik) javalat-képpen terjesztetik elő a' tűz-kár-mentő intézet használatossága, 's ez okból a' lakosok meghivattak a' részvételre. E' tárgyban mindazáltal a' tanács végzése ez leve: „A' kár-mentő intézetnek behozatása meg nem engedtetethetik; mert ha minden bátorságositva lesz, majd mivel büntesse az ur Isten jövődőben az embereket.

S. K.

Komoly rejtvény.

Vizből 's földből eredhetek,	Magos tetőn mindig vagyok,
Fagyot 's tüzet hozhatok,	Földön nem hosszas létem;
Bornak hasznót is tehetek,	'S többnyire itt halált hagyok
De kárt is okozhatok.	Az élőn, mit megcsiptem.
Bár pillanatig élhetek,	Ottan öszve ragaszthatok,
Mint kő, öreg is lehetek,	Itt hamar elolvadhatok;
'S még is könnyen elmúltam,	Ott nyereséget szerzek,
Bár milly vén 's kemény voltam.	Itt kárt 's vesztélt terjesztek.

Előbbi rejtvény: 1) Egér. — 2) Búborék.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.